

De Waterloo Campagne

JAN WILLEM VAN WETERING (geboren 15 september 1789 te Zwolle, overleden 1 februari 1859 te Zwolle) was pa 14 jaar toen hij in dienst ging in het Bataafsche leger¹. Hij nam deel aan vrijwel alle grote campagnes in de Napoleontische Tijd, waaronder de campagnes in Duitsland, Pommeren, Oostenrijk en uiteindelijk Rusland. Na zijn gevangenneming bij de Berezina ging hij met behoud van rang over in Russische dienst bij het Russisch-Duitse Legioen, waarmee hij uiteindelijk, na twee jaren van gevechten door Europa, Parijs binnentrok.

Hij en zijn strijdmakers werden uiteindelijk ontslagen en keerden terug in Nederland. Daar ging hij, zoals velen, meteen in Nederlandse dienst. Als sergeant bij de 1e flankcompagnie van het 4e Bataljon Infanterie Nationale Militie nam hij deel aan de Waterloo-campagne en trok hij wederom als overwinnaar Parijs in.

Zijn carrière zat, ondanks beloften van promotie tot officier, op een dood spoor. Toen zijn zes jaren als vrijwilliger er op zaten ging hij dan ook met paspoort uit dienst. Hij ging vervolgens bij de Marechaussee, kreeg zijn aanstelling als officier en eindigde als plaatsmajoor. Omdat zijn gezondheid het niet meer toestond langer in actieve dienst te blijven werd hij op 2/3e tractement gezet tot aan zijn pensioen. Daarmee kwam een einde aan zijn indrukwekkende militaire carrière, waarin hij meerdere malen is gedecoreerd, onder meer met het Eresabeltje van Stralsund, de zilveren medaille voor Russische dienst, de Militaire Willemsorde 4e Klasse, het Metalen Kruis en uiteindelijk de gouden gesp voor 15 dienstjaren als officier.

Het verslag van de militaire loopbaan van Jan Willem van Wetering werd teruggevonden door een nazaat, dhr J.A. van Vledder. Om te voorkomen dat het verhaal verloren zou gaan, heeft deze het getranscribeerd en verwerkt tot een document genaamd "Met en Tegen Napoleon ten Strijde". Hier is het hoofdstuk over de Waterloo-campagne weergegeven. Van Wetering geeft in zijn verslag geen uitvoerige beschrijvingen van de omgeving; wel heeft hij zorgvuldig de marsroutes weergegeven, inclusief het aantal uren marscheren en de rustdagen. Zo vormt zijn verslag een aanvulling op de andere verslagen over de opmars van de 1^e Brigade van de 3^e Nederlandse Divisie.

Deze memoires zijn ook te beluisteren via YouTube:

https://www.youtube.com/watch?v=epLe_B-tf3A

¹ Jan Willem van Wetering diende achtereenvolgens in de volgende eenheden:

1803: 13 mei, soldaat 1^e Bataljon, 3^e Halve Brigade (in zijn memoires staat de 4^e Halve Brigade)

1808: 26 januari korporaal 9^e (later 5^e) Regiment Infanterie

1811: 26 januari sergeant, 126eme Regt. d'Infanterie de Ligne

1812: 26 november gevangen genomen bij de Berezina; 28 november sergeant bij het Russisch-Duitse Legioen

1814: ontslagen uit Russische dienst; 19 juli sergeant bij het 4^e Bataljon Infanterie Nationale Militie

1820: 3 november gepaspoorterd

1821: 4 mei Marechaussee te Voet, Compagnie Antwerpen; 1 september brigadier bij de Compagnie Zuid-Brabant

1822: wachmeester

1823: 1^e luitenant, 1^e Afdeling Infanterie

1830: wervingsofficier te Zwolle; later plaatsmajoor te 's-Hertogenbosch

1832: op 2/3^e tractement geplaatst

1848: gepensioneerd

De Slag bij Waterloo, uit: "Met en Tegen Napoleon ten Strijde", de memoires van Jan Willem van Wetering, getranscribeerd door J.A. van Vledder.

"Marschroete van Arnhem naar Frankrijk met eenige aanteekeningen en terug naar Brussel. Beginnende 25 maart en eindigend 14 december 1815.

datum		uur
25	Wichem	5
26	Boxmeer	6
27	Deurne bij Helmond	7
28	(rustdag)	
29	Venlo	8
30	(rustdag)	
31	Horn	5
april		
1	Bree	6
2	Hilligteren	4
3	Steevoort	4
4	Veln bij St. Tron (gekantonneerd)	5
9	Turlemont	4
10	Leuven	5
11	Brussel	5
12	Ittre (gekantonneerd)	6
mei		
7	Steenkerken (gekantonneerd)	5
10	Guttenguir (gekantonneerd)	5
13	Gournier	5
14	Haine St. Paul St. Pierre en St. Paul (gekantonneerd in de schuren)	2
juni		
15	Fau, weerom naar St. Pierre	4
16	voor Nivelles	2
17	Braine-la-Leu	4

De marsch was niet groot, maar de hitte van dendag was drukkend, en de marsch moest met versnelde pas worden afgelegd. Dorst en vermoeijenis heerschten bij het Bat[alj]on. Van achterblijven voor diegene, die er wel eens gebruik van maakten was niet te denken, want men was bevreesd dat men in handen der vijand zoude vallen.

Wij kwamen op onze bestemming aan en werden in schuren gehuisvest, en wel zoo dicht mogelijk bij elkaar als doendelijk was. Wij kwamen met de 1ste flankercompagnie in een boerenhofstede aan de groote weg van Waterloo, of Brussel. De geheele middag was die weg met voertuigen van verschillende soorten verstoppt. Alle die gaan konden verlieten het tooneel des oorlogs. Het had veel weg van een reterade, daar geen hoop meer was van herstel. Tegen den avond trok het Bat[alj]on zich tezamen en betrokken het bivouac op een hoogte bij een molen. Hier werden de voorposten uitgezet: een luitenant, een sergeant, twee korporaals en vierentwintig flankeurs. De stelling die wij moesten bezetten werd ons

aangewezen, de veiligheid vorderde dit. Indien dit ook niet ware geweest hadden wij toch aan geen slaap kunnen denken. Omdat het dien geheelen nacht zeer sterk regende, dat toen wij des morgens orde kregen om in te rukken door en door nat waren. Ik behoorde bij deze wacht. Bij het bat[alj]on ingerukt zijnde werd het eten gereed gemaakt, de geweren werden nagezien, afgetrokken en opnieuw geladen, de kleedingstukken zoo goed mogelijke gedroogd. Ik verschoonde mij, trok mijn beste kleeding aan, en daar ik vooruit zag dat er dien dag iets gewigtigs zoude voorvallen, gaf ik mijn horlogie en de gelden die ik bezat aan een sergeantsvrouw van het 19^e bat[alj]on Nationale Militie. Deze was de vrouw van Sergeant van Kempen, een kameraad die ik sedert jaren kende, die met mij bij het Legioen gediend had². De vrouw van hem had de veldtocht van Rusland medegemaakt³. Haar eerste man was in Rusland gesneuveld, en zij aan de Beresina gevangen geworden, en had zich onder bescherming van de sergeant van Kempen gesteld. Hij is met haar bij het Legioen gehuwd. Ik was bij dit huwelijk als getuige tegenwoordig, zoodat ik in die brave menschen vertrouwen stelde, en haar mijn kleine schat in bewaring gaf, met deze voorwaarde indien ik zoude vallen, dat het dan hun eigendom was, en indien ik gekwetst werd, of ongehinderd de veldtocht en einde bragt, zij het mij weder ter hand zoude stellen, of ik als gevangen werd zij het bewaren zoude tot ik het op zoude vragen. Het testament was gemaakt, nu met goede moed tegen de vijand opgerukt.

Het gebulder van het kanon, het geratel uit het geweer liet zich aan onderscheidene kanten horen. Wij rukten op en namen plaats in de 2^e linie. De eerste was door de Engelschen en Schotten ingenomen. Wij stonden in orde van bataille met geweer in den arm en konden niet doen. Echter kregen wij veel dooden en gekwetsten, want wij stonden onder bereik van de vijandelijke kanonskogels. Uit dien hoofde moesten wij dikwijls van positie veranderen, of on in kolonne de attaque of carré plaats, om daarna weer in bataille te deploijeren. Dit duurde eenen geruimen tijd. De eerste linie had zeer veel te lijden. Men zag niets dan gekwetsten van daar naar ons toekomen. De gehele linie was in kruitdamp gehuld. De officieren van ons alsmede de oude onder-officieren, die meer met de omstandigheden bekend waren, moesten al hun krachten inspannen om de jonge soldaten, die voor het eerst in het vuur waren, moed in te spreken, en hun te wijzen op onze dappere kroonprins en verdere bevelhebbers, [die] daar voor het front door een hagelbui van kogels op en neer galoppeerden, en hun leven voor het vaderland veil hadden. Daar ik belast was met de uitdeeling der viviers (wij waren slechts met twee onderofficieren op dat oogenblik bij de compagnie, de Sergeant Majoor was met de administratie teruggezonden, de fourier was ziek, een sergeant had de ordonnans bij den Luit. Generaal Chassé gehad en was naar de compagnie gezonden, maar niet aangekomen, de andere sergeant was geemployeerd bij de kwartiermeester) had ik nog eenige vaatjes jenever in reserve. Ik liet aan ieder man een ration uitdelen. Dit een en ander deed de moed weder wat opwakkeren.

Wij stonden in orde van bataille met geweer in de arm. Ik stond als oudste sergeant of vervullens onderofficier achter de kapitein. De kapitein werd de kling van zijn sabel boven het gevest afgeschoten. Hij dacht dat hij zelfs geblesseerd was, en begaf zich achter het front.

² Jacobus van Kempen (geboren 26 mei 1782 te Tiel) had gediend bij het 1^e Bataljon Jagers en werd in 1810 geïncorporeerd in het Franse leger. Hij had deelgenomen aan de campagnes in Noord-Holland (1799), Zwitserland (1800), Oostenrijk (1805), Pruisen (1807), Zeeland (1809) en Rusland (1812), alwaar hij bij de Berezina gevangen werd genomen. Hij nam dienst in het Russisch-Duitse Legioen en trok uiteindelijk op naar Parijs. Na zijn ontslag ging hij op 12 augustus 1814 over in Nederlandse dienst bij het 18^e, later 19^e Bataljon Infanterie Nationale Militie met de rang van sergeant. Hiermee nam hij deel aan de Waterloo-campagne en trok hij wederom op naar Parijs. Op 3 september 1823 werd hij aangesteld als 2^e luitenant bij de 14^e Afdeling Infanterie.

³ Zij wordt genoemd in de memoires van de 2^e luitenant P.P. Roorda van Eysinga, 2^e compagnie, 19^e Bataljon Infanterie Nationale Militie. Zie hiervoor het artikel "De Waterloo campagne - De memoires van twee officieren van het 19^e Bataljon Nationale Militie".

Ik trad in deszelfs plaats. Op hetzelfde oogenblik werd de korporaal Nitering⁴ aan mijn linkerzijde door de arm geschoten, die hem is afgezet. Deze kogel trof zijn achterman en doode hem. De kapitein hernam zijn plaats weder in, en wij kregen in deze positie nog veel dooden en gekwetsten.

Intusschen dat wij hier stonden kreeg de adjudant Gerritsen berigt dat zijne vrouw, marketentster en waschvrouw van de kompagnie, van een zoon was bevallen. De kapitein stuurde haar man naar haar toe, met last om bij zijn vrouw te blijven, maar vond haar niet. Zij was intusschen met de jonggeborene in haar schoot bij de kompagnie aangekomen, en zocht haar man. En hem niet vindende dacht zij, niettegenstaande dat de kapitein haar verzekerde dat hij haar man had teruggezonden, dat haar man gedood of geblesseerd was. Wij hebben haar met moeite van het slagveld verwijderd. Zij is des anderen daags met de kompagnie opgemarscheerd.

Het vuur begon van tijd tot tijd heviger te worden. Wij rukten in de eerste linie en namen deel aan het gevegt. Dit duurde een geruimen tijd voort, tot dat het gelukkig voorwaarts werd gehoord. De kapitein van Rechteren van Hemert kreeg orde om met zijn kompagnie flankeurs vooruit te rukken, en de vijand op de hielen te volgen. Wij gingen aan het tiraileren en maakten veel vijanden gevangen. Wij stuitten tegen een vijandelijke batterij van 4 stukken. Daar werden eenige artilleristen gedood of gewond, twee stukken werden door ons vermeersterd.

Ik zal wel niet behoeven te melden hoe het slagveld er uit zag, daar de geheelde dag met de uiterste hardnekkigheid was gestreden. Daar waren op dit slagveld duizenden van dooden en gekwetsten. De regen die er daags was gevallen bragt het zijne ook bij om het akelige te vermeerderen. Men was op sommige plaatsen genoodzaakt om er tot aan de enkels in de plassen bloed met regenwater gemengt te loopen. Wij vervolgden de Franschen tot op de steenweg naar Jenappe⁵. Toen kwamen de Pruisische lanciers door ons heendringen. Toen was de taak voor ons van dien roemrijken dag volbragt.

Wij marscheerden tot $\frac{1}{4}$ uur aan deze zijde van Jemappe. Daar kwam onze brigade kommandant de kolonel Ditmars ons achterop en gelaste onze kapitein halt te houden en ons bivouac op te slaan. Hij verzocht de kapitein dat hij ons zoude zeggen dat hij tevreden was over ons gedrag, en wel voornamelijk bij het tiraileren en dat hij hiervan kennis aan de Divisie Generaal zoude geven.

Aan de straatweg stond een boerenplaats. Deze was ingerigt voor een ambulance, die vol gekwetsten was. Hier ontstond die nacht brand, en het geheele gebouw was spoedig een prooi der vlammen. (Ach die ongelukkige gekwetsten.)

datum		uren
Junij ⁶		
18	Jemappe	5
19	Bois Signeur de Izal	6
20	St. Warst	6
22	Maubeuge	6
23	Foré de Mormel	6
24	Peronne	8

⁴ Korporaal Hendrik Nieterink (geen verdere gegevens gevonden in het stamboek).

⁵ Genappe

⁶ Toevoeging uit het manuscript: "In de marschroute van Arnhem naar Frankrijk zijn vergeten de navolgende steden als:

den 28 Junij	Serlis	6 uur
Den 29	Wernis le Petit	2 uur"

25	Faiel	4
26	Cressi	6
27	Plaisir du Roi	2
28	Senlis	6
29	Blaumenis	6
Julij		
6	Grandgranje	2
7	Bois de Boulogne	1

Wij kwamen voor Parijs, de barriere was gesloten, de soldaten stonden met de nationale teekens aan hunne chakot o schildwacht. Wij trokken langs de stad, en werden in het Bois de Boulogne gekampeerd. Wij hadden nu de tijd om uit te rusten en de stad te bezichtigen.

Alvorens wij dit kampement verlieten hadden wij met al de troepen, zoowel uit het kamp als uit de omliggende kantonnementen, eene groote revu voor de keizer van Rusland, keizer van Oostenrijk, koning van Pruissen, koning van Frankrijk en onderscheidene andere vorsten. Na afloop van die revu kreeg onze kapitein last om een voordracht op te maken van diegene, die volgens zijn geweten zich het dapperste in de bataille van de 18 Junij hadden gedragen. De 1ste luitenant, Misse, en ik als oudste onderofficier die bij die gelegenheid tegenwoordig was, werd bij de kapitein ontboden. Z.E. maakte ons met de inhoud van zijn last bekend, en verzocht hem hierin behulpzaam te willen zijn. Wij maakten met ons drieën een lijst van 18 personen op, van officieren, onderofficieren, korporaals, flankeurs. Deze voordracht werd ingezonden. Na verloop van korten tijd werden die allen als Ridder van de Militaire Willems Orde 4^e klasse benoemd.

Het kamp brak op, de korpsen kregen hunne bestemming en werden in de environs van Parijs hunne kantonnementen aangewezen, en wij marscheerden den 17 naar Duil om aldaar te kantonneren.

datum		uur
Julij		
17	Duil gekantonneerd	3
22	St. Gratien gekantonneerd	1

Ons bat[alj]on kreeg orde om met een escadron van het 6 Regiment Husaren de kunstvoorwerpen, die zich in het museum van Parijs bevonden naar onze staten te transporteren. De kunstgewrochten van onderscheidene soorten groote, die Napoleon in onderscheidene landen die hij veroverhad, had geroofd waren naar Parijs gezonden om aldaar het museum mee te verrijken, en moesten nu aan de monarken, waarvan zij waren terug worden gegeven. Deze schat van kunstvoorwerpen werden op wagens gepakt, en wel zoo hoog, dat wij op de roeten naar Nederland voor meer dan een stad moesten halt houden om onder de poorten door te komen, die Andes te laag waren. Wij marscheerden te dien einde den 31 October naar Parijs, en namen de wagens in ontvangst en begaven ons den

Nov'b		uren
1	Pnt Ste. Maacoone	7
2	Cuvalle bij Caurne	7
3	Roye, gewacht om de weg te maken	-
8	Noyenguischre	6
9	St. Quantin of Chatelet	7

10	Bouxvoue rustdag	
12	Cambrai	4
13	Anzien bij Valensien	7
15	Bossu	5

Alhier de Tableau afgegeven aan de Belge Chasseurs.

18	Vieuxcondé gekantonneerd	1
28 Dec'r	Leuze	
1	Chèvres	2
2	Ath gekantonneerd	1
12	Enchien	4
13	Lennink St. Quentin	4
14	Brussel	

Den 14 December te Brussel aangekomen zijnde werde wij bij de burgers ingekwartierd, omdat de kazerne nog niet was ingerigt om ons te ontvangen, daar zij voor hospitalen hadden gediend om de gewonden van den 18 Junij op te nemen. Gedurende 14 dagen werden wij door de burgers gevoed. In dien tijd werd de kazerne Het Kleine Kasteeltje in orde gebragt. Hier werd voor ons gekookt, daar wij dagelijks moesten gaan eeten. Wij bleven intusschen bij de burgers ingekwartierd. Nadat alles geregeld was betrokken wij de kazerne St. Elizabeth."